

Doma in po svetu

— PREGLED NAJVAŽNEJŠIH DOGODKOV —

Predsednik Reagan izjavil, da ZDA ne bodo več upoštevale omejitev SALT II pogodbe — Ostra sovjetska reakcija

WASHINGTON, D.C. — Pretekli teden je predsednik Reagan izjavil, da ZDA ne bodo več upoštevale omejitev v številu strateških jedrskih bomb, ki jih določa sicer nikoli ratificirana SALT II pogodba med ZDA in ZSSR. Vzrok temu, je pojasnil Reagan, je sistematično sovjetsko kršenje teh omejitvenih določil. Predsednik je pa rekel tudi, da ZDA dejansko ne bodo kršile omejitev za več mesecev in da je torej še vedno dovolj časa za nov sporazum med velesilama glede omejevanja oborožitvene tekme. Vprašanje je le, ako se sovjetska stran za tak sporazum zanima.

Kmalu po Reaganovi izjavi je ZSSR objavila izjavo, v kateri trdi, da tudi Sovjetska zveza ne bo več upoštevala SALT II in sicer takoj potem, ko bodo omejitve dejansko kršile ZDA. Včeraj se je sovjetski predsednik Andrej Gromiko srečal s skupino angleških parlamentarcev in prosil angleško vlado, naj posreduje pri Reaganovi vladi glede zadeve. Gromiko je dejal, da je Reagan storil veliko izjavo s svojo odločitvijo o SALT II pogodbi. Sodeč po reakcijah v NATO državah, Reaganova odločitev ni nikjer naletela na odobravanje.

Uradno poročilo komisije, ki je preiskala vzroke Challengerjeve nesreče, zelo kritična do NASA

WASHINGTON, D.C. — Ta petek bo predsednik Reagan prejel uradno poročilo o nesreči vesoljskega šuttleja Challenger, do katere je prišlo 28. januarja letos in v kateri je bilo ubitih vseh sedem astronautov. Kmalu po nesreči je Reagan imenoval posebno komisijo in ji dal nalogo, naj preiskuje vzroke nesreče. Dobro obveščeni viri vedo povedati, da bo poročilo zelo kritično do NASA. Med drugim, poročilo trdi, da so odgovorni pri NASA že osem let vedeli za številne pomanjklivosti pri šuttlejih, a niso pravočasno ukrepali, da bi te pomanjklivosti odpravili. Dejstvo je, baje trdi poročilo, da je NASA neodgovorno tvegala s šuttleji in tudi z življenji astronautov.

Komisija bo predlagala med drugim, naj igrajo večjo vlogo v vesoljskem programu sami astronauti ter inženirji in drugi strokovnjaki. Nikoli več ne bi smela NASA ignorirati ali podcenjevati trditev strokovnjakov glede pomanjklivosti posameznih naprav na šuttlejih ali raketah. Komisija je ugotovila, da je bilo prav takšno podcenjevanje med vzroki, ki so vodili do Challengerjeve nesreče.

Menda bo poročilo trdilo tudi, da so astronauti strahovito eksplozijo rakete sicer preživeli, da pa so bili v nezavesti že 10 do 20 sekund po eksploziji in da niso mogli vedeti, kaj se je zgodilo. Po nekaterih vesteh, naj bi bili astronauti živi vse do trenutka, ko je njih kabina tresčila v vodo.

Sojenje Ronaldu Peltonu zaradi vohunjenja za ZSSR se nadaljuje — Obtoženec se brani

BALTIMORE, Md. — Včeraj je na sodnem procesu pričal Ronald W. Pelton, ki je obtožen vohunjenja za Sovjetsko zvezo. Pelton, ki trdi, da je nedolžen, je kljub temu priznal, da je sodeloval s sovjetskimi agenti vse od januarja 1980. leta do 24. novembra lani, ko je bil aretiran. Pelton je bil uslužbenec tajne Nacionalne varnostne agencije, kjer v glavnem dešifrirajo komunikacije tu-

jih dežel, predvsem Sovjetske zveze in njenih zaveznikov. Pelton naj bi posredoval dokumente, ki so sovjetski protioobveščevalni službi pojasnili metode delovanja NVA, pri tem pa je veliko škodoval interesom ZDA.

Pelton se zagovarja, da ne bi o svojih aktivnostih govoril z agenti FBI po njegovi aretaciji, ako bi vedel, da ga bodo predali sodišču. Imel je vtis, je pričal včeraj, da ga bo FBI rekrutirala kot dvojnega agenta, ki bo odslej deloval za ZDA. Prevarali so ga, trdi, zato naj bi bile izjave oziroma priznanja, ki jih je dajal na zasliševanjih, neuporabna pri zdajšnjem sojenju. Med drugim, je Pelton priznal tudi, da je prejel od 30 do 35 dolarjev od sovjetskih agentov. Dalje, Pelton se je sam ponudil sovjetskim agentom v sovjetskem poslaništvu v Washingtonu. FBI je posnela na magnetofonskem traku pogovor med osebo, ki naj bi bila Pelton, in sovjetskim agentom Vitalijem Jurčenkom. Menda je bil Jurčenko tisti, ki je povedal ameriškim agentom o Peltonu v času, ko je bil Jurčenko zaprosil za politični azil v ZDA. Jurčenko se je potem premislil in se vrnil v ZSSR, Pelton pa je le prišel v roke FBI.

Jelena Bonner se vrnila v ZSSR

MOSKVA, ZSSR — Včeraj se je v Sovjetsko zvezo vrnila Jelena Bonner, žena vodilnega sovjetskega oporečnika, fizika Andreja Saharova. Bonnerjeva je bila v ZDA zadnjih 6 mesecev. Iskala je biča zdravniško pomoč za srčno bolezen. Ob vrnitvi v ZSSR je rekla, da ni želela vrniti, a jo čaka njen mož, ki je prisiljen živeti v za zahodne novinarje zaprto mesto Gorkij. Kdo z zdravo pametjo bi hotel iti od svobode v ječo, je retorično odgovorila Bonnerjeva, ko so jo novinarji vprašali, kako se počuti ob vrnitvi v ZSSR.

Sovjetska zveza še vedno ni pripravljena dovoliti Andreju Saharovu in ženi izstopnega vizuma. Sovjetsko stališče je, da kot vodilni jedrski fizik pred leti, ve Andrej Saharov veliko tajnosti o sovjetskem obrambnem programu. Saharov pa trdi, da je vse, kar bi vedel, že zastarelo in ne bi moglo nič koristiti zahodnim državam, tudi če bi bil pripravljen o teh zadevah govoriti na Zahodu.

— **Kratke vesti** —

Washington, D.C. — Ameriška škofovska konferenca pripravlja pastoralno pismo, v katerem so škofje zelo kritični do ameriškega gospodarstva. Predvsem so kritični do revščine, ki jo trpijo v tej sicer tako bogati deželi milijoni Amerikancev. O končnem tekstu bodo škofje razpravljali na svojem zasedanju novembra letos.

Washington, D.C. — Včeraj so televizijske kamere prvič v zgodovini neposredno prenašale zasedanje zveznega senata. Zasedanja predstavniškega doma že dalj časa prenašajo po televiziji.

Varšava, Polj. — Preteklo sredo je več tisoč Poljakov demonstriralo proti aretaciji vodilnega člana Solidarnosti, 31-letnega Zbigniewa Bujaka, ki je živel v ilegali vse od decembra 1981. Demonstracije so bile v Krakovu, Gdansk in Wrocławu. Policija je uporabila solzilni plin.

Bejrut, Libanon — Sinoči in danes zjutraj so zopet potekali srditi boji med različnimi muslimanskimi skupinami. Šiiti v Bejrutu in okolici napadajo enote palestinske PLO, ki skušajo vrniti v Bejrut. V zadnjem tednu je bilo ubitih več kot sto oseb.

Iz Clevelanda in okolice

Stejk večerja —

St. Clair lovsko društvo vabi na stejk večerjo, ki bo v nedeljo, 8. junija, na Lovski farmi, 6599 Ravenna Rd. Listke za večerjo imajo člani kluba.

Rojstni dan —

Včeraj, 2. junija, je praznovala svoj 93. rojstni dan ga. Antonia Novak, 1000 Creekview Dr. v Clevelandu. Čestitajo ji in ji želijo vse najboljše družina, sorodniki in vsi pri AD!

Seje ne bo —

Napovedane seje društva sv. Marije Magdalene št. 162 KSKJ to sredo ne bo. Članstvo bo obveščeno o času naslednje seje.

Skupno sv. obhajilo —

Društvo Najsv. Imena pri Sv. Vidu bo imelo skupno sv. obhajilo to nedeljo pri osmi sv. maši. Novi člani bodo uradno sprejeti v DNIJ. Takoj po maši bo zajtrk in sestanek v cerkveni dvorani. Člani vabljeni!

Odbojka —

V torek, 10. junija, ob 6. zv. se bodo pričele vaje za zunanjo odbojko in sicer na 18010 Nottingham Rd. Tisti, ki obiskujejo »high school« ali starejše, ki se resno zanimajo za odbojko, so vabljeni. Za več informacije, lahko pokličete Polonco ali Jožeta Žakelj na 486-5378.

Novi grobovi

Frida Grčar

Umrla je 42 let stara Frida Grčar, rojena Rantasa, živeča zadnjih 12 let na Willoughby Hillsu, žena Franka, mati Franka, Denise, Nadine, Stacy, Sally in Cynthia, hčerka Franka (pok.) in Marije, roj. Furst, sestra Cecilije Švigelj, članica Slovenskega folklornega inštituta in KSKJ št. 172. Pogreb bo iz Zak pogrebnege zavoda na Willoughby Hillsu, 28890 Chardon Rd., jutri, v sredo, v cerkev sv. Felicite dop. ob 9.30 in od tam na pokopališče Vernih duš. Na mrtvaškem odru bo danes, v torek, pop. od 2. do 4. in zv. od 7. do 9.

Louise Snyder

V nedeljo, 1. junija, je umrla 69 let stara Louise Snyder, rojena Ivons v Clevelandu, žena Josepha, mati Louise Buckholdt (La Mirada, Kalif.) in Barbare Leskovec, 5-krat stara mati, 4-krat prastara mati, sestra Rose Novsak ter že pok. Matthewa, Lea in Mary. Pogreb bo iz Želetovega pogrebnege zavoda na E. 152 St. jutri, v sredo, v cerkev sv. Gabrijela dop. ob 11. in od tam na pokopališče Vernih duš. Na mrtvaškem odru bo

(dalje na str. 3)

Ludvik Burgar umrl —

Včeraj je na Long Islandu, New York, za levkemijo umrl Ludvik Burgar, v starosti 45 let. Bil je zelo aktiven član newyorške slovenske skupnosti. Podrobnosti o pogrebu ob tem poročanju nimamo.

Krofi —

Oltarno društvo pri Sv. Vidu bo imelo prodajo krofov to soboto in sicer ob običajnem času v društveni sobi šolskega avditorija. Pridite!

Dober začetek sezone —

Preteklo nedeljo je bila uradna otvoritev za letošnjo sezono Slovenske pristave. Udeležba je bila dobra. Letos bo v zvezi s 25. obletnico SP na njej več zanimiv prireditev.

Izkazali so se —

Pretekli petek in soboto je bil v State Theatre v središču Clevelanda folk festival, na katerem je sodelovalo 5 folklornih skupin, med njimi tudi Slovenski folklorni inštitut. Prvo predstavo, v petek zvečer, je ocenila za clevelandski Plain Dealer poklicna ocenjevalka Wilma Salisbury. Do nastopa SFI je bila v marsičem zadržana, vendar je gledala na celotno predstavo z vidika poklicnega baleta, kar pa za folklorne skupine amaterskega značaja ne pride povsem v poštev. Soglašali bi pa s pohvalnimi besedami o izvrstnih ukrajinskih pesalcih Kashtan skupine, predvsem fantih. Udeležba v petek zvečer je res bila pičila — Salisbury je navedla številko 500 — in tudi v soboto popoldne ni bilo kaj boljše, v soboto zvečer pa je menda bilo okoli 1000 gledalcev. V petek zvečer nismo opazili kaj dosti Slovencev, vendar tudi ni bilo veliko Ukrajincev, Škotov ali Madžarov, katerih skupine so tudi nastopile na festivalu. Peta sodelujoča skupina je bila japonska. SFI pa čestitamo ob nastopu in tudi ob priznanju, da so ga organizatorji festivala povabili k sodelovanju!

Obisk —

Pretekli teden se je mudil v Clevelandu Mitja Meršol, član uredniškega štaba pri ljubljanskem Delu, ki je v sorodstvu s pok. dr. Valentinom Meršolom. Nekaj časa je študiral v ZDA in tako govori tekočo angleščino. Kratko srečanje je imel tudi z urednikom in lastnikom A.D. Po ZDA je potoval kot gost United States Information Agency.

VREME

Pretežno sončno danes z najvišjo temperaturo okoli 67° F. Pretežno sončno tudi jutri, s pooblačitvijo proti večeru. Najvišja temperatura okoli 79° F.

AMERIŠKA DOMOVINA

6117 St. Clair Ave. - 441-0628 - Cleveland, OH 44103

AMERIŠKA DOMOVINA (USPS 024100)

James V. Debev, English editor
Dr. Rudolph M. Susel - Slovenian Editor

Ameriška Domovina Permanent Scroll of Distinguished Persons:
Rt. Rev. Msgr. Louis B. Baznik, Mike and Irma Telich, Frank J. Lausche

NAROČNINA:

Združene države:

\$33 na leto; \$18 za 6 mesecev; \$15 za 3 mesece

Kanada:

\$42 na leto; \$27 za 6 mesecev; \$17 za 3 mesece

Dežele izven ZDA in Kanade:

\$45 na leto; za petkovo izdajo \$25

Petkova AD (letna): ZDA: \$18; Kanada: \$22;

Dežele izven ZDA in Kanade: \$25

SUBSCRIPTION RATES

United States:

\$33.00 - year; \$18.00 - 6 mos.; \$15.00 - 3 mos.

Canada:

\$42.00 - year; \$27.00 - 6 mos.; \$17.00 - 3 mos.

Foreign:

\$45.00 per year; \$25 per year Fridays only

Fridays: U.S.: - \$18.00 - year; Canada: \$22.00 - year

Second Class Postage Paid at Cleveland, Ohio

POSTMASTER: Send address change to American Home

6117 St. Clair Ave., Cleveland, OH 44103

Published every Tuesday and Friday except the first 2 weeks in July and the week after Christmas.

No. 44 Tuesday, June 3, 1986

Slovenska knjižnica v Lemontu

»Eppur si muove«, je v svojem italijanskem jeziku mrmral slavni astronom Galileo Galilei, ko je zapuščal kraj, kjer je bil prisiljen pristati na tezo, da se Zemlja ne vrti okrog Sonca; on je s svojimi raziskavami dognal, da se namreč v resnici vrti. Ta znani zgodovinski pomembni dogodek se zmeraj pritakne mojemu spominu, kadar koli v zadnjem času berem v AD o ustanovitvi slovenske knjižnice v Lemontu.

Kdor med bralci *Ameriške Domovine* ni kratkega spomina, se bo prav lahko domislil in si priklical v spomin vrsto člankov, ki jih je pred nekaj leti na tem mestu lista objavljala pisec, da bi z njimi zbudil zanimanje in razmišljanje o ideji postopne ustanovitve slovenskega narodnega in kulturnega Centra v Lemontu. Obravnavani so bili razlogi z različnih vidikov za umestnost in potrebo realizacije te ideje in slovenska javnost je bila spodbujena, da o načrtu ustanovitve takega središča slovenske narodne prisotnosti v Ameriki izreče svoje mnenje.

Poziv je ostal glas vpijočega v puščavi, odziva ni bilo, čeprav so bili argumenti — če jih spet pretehtamo — utemeljeni in prepričljivi. Izkazalo se je, da Slovenci v Ameriki nimamo smisla in posluha za skupne, vsenarodne akcije, kakor ga imajo naši sorojaki v Kanadi, ali še bolj v Argentini, ki z veliko slovesnostjo in udležbo prirejajo razne Slovenske dneve in druge narodne prireditve s skupnimi nastopi, ki zapuščajo močan odmev in mnogo pripomorejo k oživiljanju in ohranjanju narodne zavesti in ponosa. Slovenci v Združenih državah pa kvečjemu malo poromamo v Lemont ali še kam drugam, potem pa spet zapademo v svojo osamelost in mahamo na svoj način z udeležbo pri raznih krajevnih kosilih in večerjah ter zabavah s plesom, pa je vse opravljeno.

Pod tem vidikom je bil popolen molk na iniciativo onih člankov pred leti razumljiv, četudi ne opravičljiv.

More se pa tudi zgoditi, da kdaj seme kake ideje pade na suha tla in zaradi pomanjkanja mokrote ne more skaliti, vendar ne umrje. Pride nalive, namoči zemljo, seme se zbudi in požene v rast. Morda smo prav v našem času pričeli takšnega pojava. V zadnjih tednih smo namreč brali v poročilih iz Lemonta, da se je nekaj zanimivega in omembe vrednega dogodilo. Neka gospa je svojo menda dokaj obsežno slovensko knjižnico darovala prek pevskega zbora Slovenska pesem lemontski ustanovi. S tem aktom je bil položen temelj za razvoj osrednje slovenske knjižnice, ki naj bi se s primernimi koraki množila in rastla, ko bi rojaki začeli odstopati svoje knjige in knjižnice osrednji knjižnici v Lemontu, katera bi se razvila v največji kulturni zaklad izseljenega naroda v tej deželi.

Brez dvoma že ima lemontski samostan svojo knjižnico, po vsej verjetnosti predvsem verske in nabožne vsebine in v angleškem jeziku. Sedaj se ji bo pridružila splošna biblioteka, ki naj bi obsegala vse panoge lepe umetnosti in znanosti in to tudi in zlasti v slovensčini. Ne le leposlovje, ampak tudi razprave o vseh panogah narave in človeškega življenja, o zgodovini naroda in sveta, o lepi umetnosti lastnega in

MRTVI JUNAKI!

CLEVELAND, O. - Leta potekajo. Minulo je že 41 let, odkar je bil slovenski domobranec vrnjen — prodan — iz Vetrinje v roke bratom-komunistom. Kako je moglo do kaj takega priti? O tem se je veliko pisalo, se še piše in se bo še pisalo. Na dan bo prišla resnica, kajti zgodovina bo to zahtevala. Premnogokrat je slišati, in to od oseb, ki jih je čas postavil na mesta, da bodo pričali zgodovini o tem zločinu. Izgovarjajo pa se, da so že izčrpali vse, kar so videli, in kar vedo.

Skriti, a nepozabljeni grobovi slovenskih domobrancev v domovini kličejo svojim bratom kjer koli že v svetu: Ne oklevajte v izpričevanju resnice, za katero smo se mi, mrtvi slovenski domobranci, borili in tudi dali svoja življenja.

Nekak mir duha me vedno obdaja, ko mislim na moje brate, slovenske domobrance; prepričan sem, da so odpuščali svojim krvnikom, ki so morili po naročilu komunistične partije in partijskih voditeljev. Duh slovenskega domobranca naj se dviga v nas vseh. Bil sem

z njimi na Teharhu. Bil sem priča njihove grozote, njih mučenja in trpljenja. Svojo moč, da so prenašali trpljenje, so zajemali iz vere v Boga.

Slovenski domobran, rodil si se iz naroda, za narod. Neizčrpno in globoko si ljubil svojo domovino. Živel si iz naroda in tudi dal si svoje življenje za narod.

Mrtvi slovenski domobranci! 41 let že počivate v skritih grobovih širom slovenske zemlje. Ali je to mogoče, da brat, Slovenec, ne more položiti šopka cvetja na grob svojega brata, Slovenca?!

Mrtvi junaki, slovenski domobranci, ob vaši 41. obletnici spomina grozne smrti, vam bo še živeči slovenski domobranec položil venec cvetja tam, pri spominski beli steni, na Orlovem vrhu Slovenske pristave.

Domobranska spominska proslava bo v soboto, 14. junija, in nedeljo, 15. junija, na Orlovem vrhu Slovenske pristave.

Slava vam, mrtvi junaki, slovenski domobranci!

F.O.L.c

Drobtinice, sladke in žaltave

CLEVELAND, O. - Razberite in sodite čitatelji sami, ali spadajo današnje drobtinice med sladke ali žaltave.

Ne čudite se, a resnica je, da je iz avstrijske republike preplula *Podmornica* ocean in pismonoša jo je vtaknil v naš poštini nabiralnik. Republika Avstrija nima nobene obmorske obale, niti toliko nima stika z morjem, da bi se mogel »kranjski Janez« ali »koroški Hanzej« pošteno skopati — pa vendar so visokošolci na Du-

naju pred tremi leti začeli izdajati *Podmornico*.

Ta revija je po obsegu malo večja kakor naša *Ave Maria*, še malo večja kot *Rodna gruda*. Ni pa iz *Podmornice* III. letnika, letošnje prve številke razvidno, ali izhaja mesečno, četrtletno, ali pa se pojavi, ko se izdajatelj zdi potrebno. Vsi članki so z redkimi izjemami pisani najprvo v nemščini in potem še v slovenskem jeziku. Brez dvoma so dopisnikarji visoko izobraženi, polni mo-

drugih narodov, o filozofskih problemih duhovnega življenja in še in še. Takšna osrednja knjižnica je največja narodna dragocenost, dosegljiva pa, če se sleherni izseljenec zaveda njenega pomena in pomaga k njenemu uresničenju.

Okrog tega zaklada naj bi se zbirala in iz njega zajemala slovenska kulturna dejavnost širom Amerike in doprinašala svoj posebni delež h kulturni rasti celotnega naroda v domovini. Boste rekli: to je fantazija, to so sanje; a pomisliti velja, da je kdaj tudi sanje mogoče uresničiti, če je tu volja in ljubezen.

Človek bi si upal zapisati, da je temeljna baza za slovenski narodni center v Lemontu na tem, da se zabetonira. Znači tako kažejo. Dopisnik lemontskega samostana med drugimi tudi to-le piše: »Skušnja potrjuje, da slovensko izročilo z bogato dediščino ohranjamo z doprinašanjem osebnega duhovnega bogastva v korist skupnosti. Ta namen imajo slovenske kulturne prireditve in kulturne ustanove, pa naj na zunaj izgledajo še tako malenkostne. Ne smemo jih z brezbriznostjo narediti za brezpomembne.« To veliko resnico je samo treba dopolniti z dostavkom, da zgornja ugotovitev ne obsega samo versko pozidanih kulturnih prireditev in ustanov, marveč celokupno kulturno ustvarjanje, čeprav nima z vero nobenega posla.

Dopisnik navaja, da so v Lemontu v zadnjem času dosegli dva lepa uspeha. Prvi da je bil lep duhovni dar, izražen na slovenski način, našim materam za materinski dan. Nato pa dobesedno nadaljuje: »Drugi uspeh je slovenska knjižnica. Dobro vemo, da to ni lahko delo, a doživeli smo, da je vzbudilo precej zanimanja in razmišljanja.« (AD, št. 35, 6. maja 1986)

Torej se stvar okrog bodočnosti Lemonta vendarle giblje. Tako je dobro in prav. Dobro in prav pa zato, ker je lemontska ustanova edini varni kraj v vsej Ameriki, ki je in ostane v lastništvu slovenske frančiškanske province v Ljubljani trdno v slovenskih rokah, in od koder pritekajo žive slovenske moči za njeno ohranjanje in pomlajevanje.

Kar je tu zapisano, noče biti nikaka reklama ali propaganda, marveč samo ugotovitev realnega stanja.

L. P.

drosti in učenosti, tu pa tam pa včasih kulturno pozabljivi.

Žal, tudi na Koroškem mnogi slovenski rojaki delajo skupno — pišejo, kar jim narakuje Ljubljana. Naš tednik je prvi, za njim pa ponavljajo, vsak še malo olepšano, *Mladje, Kladivo* (že naslovi dovolj povedo, op. ur.) in sedaj, po potrebi poprime še *Podmornica*.

Podmornica. Po svoje zanimivo branje. Nekaj odlomkov iz omenjene številke se mi zdijo, da bi bili zanimivi tudi za našo javnost v Ameriki. Torej jaz tu pero odložim za en čas. Preberite sledeče odstavke, ki so ponatisnjeni iz *Podmornice*:

Komu koristi Celovski Zvon?

Pred tremi leti je pri družbi svetega Mohorja začel izhajati »Celovski Zvon« — vseslovenska revija s krščansko usmeritvijo. Vseslovenska revija — to pomeni, da sodelujejo avstrijski, jugoslovanski, italijanski in ameriški avtorji; s krščansko usmeritvijo — to v slučaju pomeni, da zmeraj spet pride na dan klerikalna črnina. V ostalem »Celovski Zvon« med koroškimi Slovenci očitno nima prevelikega števila bralcev — nekateri pravijo, da piše preveč intelektualno, težko razumljivo in mimo dejanskih problemov današnjega časa.

Mohorjev koledar je dosti starejši — izhaja že 130 let. Doslej koledar Družbe svetega Mohorja še ni imel dosti kaj opravka s »Celovskim Zvonom«. Letošnja izdaja pa mu je postala nekam sorodna: oba se zavzemata za slovensko politično emigracijo, za nekdanje belogardiste in domobrince.

Težko je razumeti, kaj hoče ta dr. Valentin Inzko ... in dr. Reginald Vospernik s podporo teh krogov doseči. Vse kaže, da jima je obema komunistični sistem v matični Sloveniji trn v peti. Ampak seveda najbrž tudi sama ne verjameta, da bi lahko s par stranmi popisane ga papirja prepričala jugoslovanske samoupravljalce o zmagoslavju krščanstva in o zlobnosti komunizma. Smisel mora biti drug. Provokacija Socialistične Republike Slovenije?

...

Zaradi Celovškega Zvona in Mohorjevega koledarja je sedaj Narodni svet koroških Slovencev dobil precejšnje težave z Jugoslavijo. Vzrok je jasen: politično prišteva Jugoslavija Narodnemu svetu tudi Mohorjevo in ves desni tabor koroških Slovencev, ker je pač dana določena svetovnonazorska bližina. Prav gotovo pa ni v interesu Jugoslavije, da bi preko NSKS podpirala kroge, kateri zagovarjajo v Jugoslaviji zaradi vojnih zločinov obsojene ljudi.

To iz Podmornice, da boste vedeli, komu ta revija zvesto služi. Naj omenim, da napada tudi Cirila Žebota in smeši p. Ivana Tomažiča, rektorja Doma Korotan na Dunaju. Edina želja rdečih, tako v Slo-

(dalje na str. 4)

TABOR DSPB V CLEVELANDU

Vas vljudno vabi na Spominsko proslavo — Na Orlovem vrhu Slovenske pristave

Sobota, 14. junija:

1. Popoldne - Prihajanje gostov.
2. Od šeste ure dalje bo na voljo večerja.
3. Ob zatonu sonca komemoracija ob štiridesetletnici smrti generala Leona Rupnika, za vse žrtve revolucije, združena z baklado.
4. Kres

Nedelja, 15. junija:

1. Ob deveti uri dopoldne avtomobilska povorka iz Clevelanda na Slovensko pristavo.
2. Ob enajsti uri sv. maša.
3. Govor predsednika TABORA ZDSPB, saborca — Ludvika Kolmana.
4. Takoj po končani proslavi bo na voljo kosilo.

Tine Debeljak:

† PISATELJ MIRKO JAVORNIK

BUENOS AIRES, Arg. - Iz ZDA je prišlo žalostno sporočilo, da so v Washingtonu v soboto, 3. maja, pokopali pisatelja, esejista in časnikarja **Mirka Javornika**. Umrl je v četrtek, 1. maja, ob treh zjutraj, ko ga je zadela kap.

Rodil se je 26. septembra 1909 v Cerknici v proletarski družini, oče mu je bil delavec v tržaški tovarni v Škednju in je bil socialist stare avstrijske vrste. Družina je živela v tisti »majhni stari hiši pod kaplanijo«. Ko se je oče vrnil iz prve svetovne vojne, se je takoj odpravil v Ameriko in se je pokojni Mirko srečal z njim šele v Ameriki kot protikomunistični emigrant.

Mladost je preživel ob Cerkniškem jezeru, kjer se je igral po zapuščenih in po vojni opustošenih travnikih, še polnih ostankov granat itd. Po končani osnovni šoli in razsulu Avstrije je odšel v Škofovo zavode v Št. Vidu. V šesti šoli se je preselil v Ljubljano, kjer je obiskoval klasično gimnazijo,

stanoval pa je v Marijanišču. Maturiral je na tej gimnaziji leta 1930 in se vpisal na ljubljansko univerzo, ki je pa ni končal.

Že v Zavodu je začel pisati v srednješolski list *Jutranja zarja* in ji je bil kot četrtošolec urednik. Na klasični gimnaziji je sodeloval pri marijaniškem *Žaru*, ki mu je bil tudi dve leti urednik. V teh letih je pisal pesmi, pozneje tudi prozo in je bila prva njegova stvar tiskana kot podlistek v *Slovenicus* leta 1927 pod naslovom »Marija s Krasa« s podnaslovom »legenda za danes«.

Kot visokošolec mi je prišel kot uredniku *Dom in sveta* (sourednika pokojna dr. Rajko Ložar in pesnik Anton Vodnik) prvi pripovedni spis, ki sem ga tiskal takoj na uvodnem mestu revije. Žal nimam tega letnika revije pri roki, da bi mogel navesti naslov.

Istega leta je pod uredništvom prof. Toneta Krošlja izdala Delavska založba knjigo Sedem slovenskih pisateljev,

kjer sta med drugimi bila tudi prispevka Mirka Javornika in Miška Kranjca. Prof. A. Slodnjak pravi v svoji Zgodovini slovenske literature, da sta Javornik in Miško Kranjc v tej knjigi prvič nastopila v javnosti, dočim mi je Javornik tedaj pisмено javil, da je številka *Dom in sveta* z njegovim prispevkom izšla prej kot pa omenjena knjiga. O tej knjigi je napisal Janez Lenček, da je opozorila na dva nova prozajista, to sta Notranjec Javornik in Prekmurec Kranjc. Za Javornika pravi kritik Josip Vidmar, da sluti v njem »roko, ki bo prijemala mrtvo snov in odlagala kristale.«

Po tem uspehu svojih prvih revialnih in knjižnih tiskov, se je odločil, da se bo posvetil samo pisateljstvu. Takoj je začel pisati svoje prvo večje delo iz rudarskega okolja *Črni breg*, se nastanil pri Vitalu Vodušku, tedaj kaplanu v rudarskem revirju Loke pri Zagorju, da je tam поблиže spoznal rudarsko življenje. Tako

je ustvaril eno prvih slovenskih rudarskih delavskih povesti. Knjiga je izšla v Krekovi knjižnici leta 1933 v obsegu 166 strani.

Pravi uspeh pa je Javornik dosegel šele s svojo knjigo *Srečanje z nepoznanim*: to so vtisi z njegovega potovanja z motorjem širom Zahodne Evrope leta 1933-34, ki pa niso kakšni potopisi, ampak so leposlovna oblikovanja zgodb, ki jih doživlja pisatelj na poti, in esejistična razglabljanja duhovnih tokov tedanje tako razgibane Evrope, v načinu svoječasne S poti od Izidorja Cankarja, ali pa današnjega Rebulovega Oblaki Michigana.

V istem slogu je napisal Javornik svoj širši potopis *Pomlad v Palestini*, ki je zajela trenje na Srednjem vzhodu med Arabci, Judi in Palestinci, na drugi strani pa je prikaz pestrosti raznih ver, tako katoličanov, muslimanov, pravoslavcev in Judov.

Po svojem pisateljskem vrednostnem udejstvovanju je postal član slovenskega PEN kluba, ki ga je poslal kot člana delegacije na svetovni kongres PEN-klubov v Barcelono. Tu je prišlo do spora med njim in sodelegatom Vidmarjem, ko sta se že odločali dve fronti, med Vzhodom in Zahodom, med demokracijo in komunizmom. Vidmar je Javorniku obljubil pisateljsko ime in slavo, če se mu podredi v vsem, kar je pa seveda Javornik odklonil.

Po vrnitvi iz Španije so mu ponudili lastniki KTD mesto glavnega urednika popoldanskega dnevnika *Slovenski dom*, ki ga je spretno in uspešno urejeval vse do emigracije, ko je list prenehal. Pred tem je bil Javornik tudi sourednik (poleg Rude Jurčeca) krščanske socialno politične revije *Beseda*. Med okupacijo je sestavil s svojimi sodelavci zbirko dokumentov o partizanskem divjaštvu na Slovenskem pod naslovom *Črne bukve*.

Pri svojem časnikarskem poklicu ni opustil pisateljstva. Spet se je lotil opisa svoje Notranjske z *Zemlje ob jezeru*: Semenj, Meja in njeni ljudje ter Konec poti so lepi realistični, ekspresivni opisi svojega domačega okolja. Še pred vojno je izdal prvi del izbora svojega življenjskega dela v knjigi *Pero in čas*.

Leta 1945 je emigriral in sicer najprej na Koroško, od koder je odšel v Trst, kjer je so-

deloval pri tamkajšnjih slovenskih listih, predvsem pa pri slovenski radijski postaji kot vodja kulturnega programa. Posebno se je posvetil slušni igri, za kar je pripravil več desetih prevodov iz najrazličnejših jezikov, pa tudi slušnih priredb svojih črtic. Omeniti moramo še posebej njegovo novelo *Potni list*, ki jo je napisal še v teh begunskih letih v Trstu, in jo je izdala SKA v Meddobju. Prav ta novela velja kot najboljša leposlovna stvaritev slovenskih povojnih emigrantov.

Emigriral je nato v ZDA v Washington, kjer je bil zaposlen v zunanjem ministrstvu. Bil je edini slovenski časnikar, ki je bil povabljen, da je prisostvoval odletu na Luno. V času tega bivanja je oskrbel drugi natis knjige *Pero in čas*, ki je izšla za njegovo 70-letnico leta 1982. Pod psevdonimom je sodeloval pri emigrantskih listih Ameriški domovini, Siju slovenske svobode, Slovenski državi, Vestniku itd.

Javornik je bil leposlovec, potopisec, esejist, časnikar, predavatelj, v vseh teh panogah izredna osebnost, ki ga pa doma še vedno ignorirajo.

Svobodna Slovenija
22. maja 1986.

NOVI GROBOVI

(Nadaljevanje s str. 1)

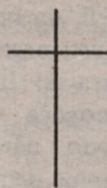
danes pop. od 2. do 4. in zv. od 7. do 9.

Mildred Jean Lesefky

V Euclid General bolnišnici je po dolgi bolezni umrla 61 let stara Mildred Jean Lesefky z E. 272 St., rojena v Clevelandu, vdova po l. 1980 umrlem Georgeu, mati Thomasa, Katherine Sloan, Georgea, Constance Tomazic, Francisca, Phillipa in Core. Pogreb bo iz Želetovega zavoda na E. 152. St. jutri, v sredo, v cerkev sv. Viljema dop. ob 9.30 in od tam na pokopališče Vernih duš. Na mrtvaškem odru bo danes pop. od 2. do 4. in zv. od 7. do 9.

Joseph Lozar

Dne 30. maja je v University bolnišnici po dolgi bolezni umrl 75 let stari Joseph Lozar s Clarke Dr. v Wickliffu, rojen v Clevelandu, mož Josephine, roj. Sustar, stric in prastric, zaposlen pri Steel Improvement Co. 35 let, do svoje upokojitve l. 1973. Pogreb je bil iz Želetovega zavoda v ponedeljek, 2. junija, na pokopališču Vernih duš.

Danes, ponedeljek, 2. junija, je umrl na Long Islandu

INŽENIR LUDVIK BURGAR

član upravnega sveta LSA

Požrtvovalnega delavca pri ohranjanju slovenske zavesti v Ameriki bomo ohranili v lepem spominu!

Žalujemo naše iskreno sožalje!

Liga Slovenskih Amerikancev
New York, New York
2. junija 1986.

Ha-Hec-Hi- Ho-Humor!

Skuhal ali pogrel MECAN

SLOVENSKI PAR

V soboto, 24. maja, sta si v cerkvi sv. Vida v Clevelandu obljubila nenehno zvestobo Martina Košnik in Marko Jakomin. Tale rubrika si šteje v veliko čast, da jima lahko med prvimi čestita in želi vso srečo v novem, skupnem življenju.

Če bo ženin priden, pošten, podjeten, varčen, ljubezniv, tolerant in prizanesljiv, potem mu ne bo treba nikdar poslušati očitka:

»Zakaj si prišel, fantič,
in zmešal mi glavo;
seno bi še grabila,
srce bi mirno b'lo.«

Nasprotno, vse življenje mu bo hvaležna, da ji je svoj čas vzdramil strune srca, ki jih bosta zdaj skupaj uglasovala. Pravijo, da vzame 40 let, preden je to delo dokončano. Jaz bi Markotu svetoval le eno: Ne bodi taka copata, kot si bil v igri Vaška Venera! Vestno izvršuj svoj poklic, štruklje in šlikrfe pa prepusti ženki, naj jih ona zamesi in skuha!

Molitev ne več tako mladega dekleta: »Ljubi Bog, saj ne prosim samo zase, ampak tudi za mojo mamo. Pošlji ji, prosim te, čimprej dobrega zeta!«

Nevrotik zida gradove v oblake. Psihotik živi v njih. Psihiater pa pobira najemnino.

PRIPOMBA Č. GOSPODU PO NEDELJSKI SLUŽBI BOŽJI: »Moram priznati, da je vsaka vaša pridiga boljša od naslednje.«

BRIDE TO NEW HUSBAND: »There you are, Darling, my first meal cooked just the way you'd better like it!«

»Ne da bi se hvalil, ampak denar, ki sem ga prihranil, bo zadostoval do moje smrti, tudi če bom živel sto let,« se je bahal in pristavil, »razen seveda, če bi kaj kupil.«

»Kako se ti dopade moj klobuk?« je ljubko vprašala mlada žena svojega moža in se vrtela pred ogledalom.

»Zelo čudaška izgledaš v njem,« ji ta odvrne. »Kar nazaj ga nesi!«

»Nazaj ga ne morem nesti, ker to je moj stari klobuk. Ampak ker ti ta ni všeč, bom šla in si kupila novega.«

Prvo polovico našega življenja nam zagrenijo starši, drugo polovico pa otroci.

Junior watched as his dad finished a heavy meal and then loosened his belt. "Look, Mom," he said. "Pop just moved his decimal point over two places."

»Mislim, da imam v glavi prehlad ali nekaj.«

»Mora biti prehlad!«

Jokala je in sodnik ji je obrisal solze z svojim čekom.

Jaka podere z avtom debeluha.

Ta ga nadere: »Ali nisi mogel narediti malo večji ovinek okoli mene?«

»Oprostite, nisem vedel, če imam še toliko bencina.«

Rudolf Smersu:

Naj bi zahodni zavezniki zasedli Slovenijo?

BUENOS AIRES, Ar. - Brali smo, da sta ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman in slovenska tretjemajska vlada prosila zahodne zaveznike, naj zasedejo Slovenijo ali pa naj jo priključijo Avstriji ali celo Bavarski.

Kaj je resnica?

Res je, da so škof dr. Rožman, slovenski parlament na tretjemajskem zasedanju in tudi dr. Miha Krek prosili Angloamerikance, naj zasedejo Slovenijo. Naj navedemo glede tega nekaj podrobnosti.

Škof dr. Rožman je že dne 20. novembra 1944 prosil dr. Miha Kreka, ki je bil tedaj v Rimu, da naj papežu Piju XII. predloži naslednjo prošnjo:

Njegovi svetosti papežu Piju XII!

Vaša svetost je bila obveščena, da je brezbožni komunizem uničil v Sloveniji mnogo cerkva in kapel, pobil veliko število duhovnikov, med njimi najboljših in najbolj aktivnih in pomoril okoli 10.000 Slovencev, večinoma najboljših katoličanov.

Nedavno sem bil informiran, da se komunisti v bližnjih slovenskih škofijah tajno pripravljajo, da bi se polastili oblasti na vsem slovenskem

DROBTINICE...

(Nadaljevanje s str. 2)

veniji kakor na Koroškem ta čas je, zvezati delovanje Mohorjeve in onemogočiti ji delovanje.

Ostanimo zvesti udje Mohorjeve družbe, pridobimo še novih članov in darujmo — kdor more, seveda — za vzdrževanje revnih študentov v Mohorjevih domovih.

Pred zaključkom tega šolskega leta so še darovali za študente naslednji:

\$250 Frank Roznik; \$100 Frank in Antonia Mlinar; \$50 N.N., Euclid; po \$30: Cecilija Remc, Lojze Petrič; po \$25: Štefan in Josephine Zorc, Frank in Jelka Kuhel; po \$20 I.S. in tudi N.N., Shawnee Ave.

Za te in vse darove tekom leta se lepo zahvaljujeva Mohorjeva poverjenika ga. Jožica Jakopič in Janez Prosen.

Pripomba: Kdor nima Moh. koledarja za 1986, v katerem je ponatisnjena slika škofa dr. G. Rožmana, pa bi sliko rad imel, naj pošlje svoj naslov na J. Prosen, 16211 Trafalgar Ave., Cleveland, OH 44110. Vsem lep pozdrav in prijetno poletje.

J. P.

P.S. — Prav na naslov Mohorjeve sta darovala za pomoči potrebne študente \$500 g. Matej Hočevnar iz Clevelanda, prav tako \$500 pa ga. Marica Rozina — kot spominska darova za pok. Franceta Rozino, moža ge. Rozine. Lepo se za darove zahvaljuje ravnatelj Mohorjeve, msgr. dr. J. Hornböck. J.P.

ozemlju v trenutku anarhije po umiku nemškega okupatorja. Istočasno pripravljajo splošen pokol vseh duhovnikov, katoliških in demokratiških patriotov, zlasti vseh delavcev Katoliške akcije.

V tem trenutku silne nevarnosti in potrebe se obračamo na Vas, Vaša svetost. Najponižneje prosimo Vašo svetost za Vašo intervencijo. Vaša svetost naj posreduje in sporoči vodilnim angloameriškim osebnostim našo ponižno prošnjo, da naj angloameriške sile okupirajo slovensko ozemlje in Primorje in naj v vsej deželi vzpostavijo svoj začasni (podčrtal pisec tega sestavka) režim pravičnosti in miru brez slehernega sodelovanja teroristične komunistične »Osvobodilne fronte«. Samo s takim ukrepom bo preprečena nova ponovitev nepotrebne, obžalovanja vrednega preliivanja nedolžne krvi.

Ponižno prosim Vašo svetost za apostolski blagoslov zase, za mojo škofijo in za ves slovenski narod.

Vaš najposlušnejši služabnik dr. Gregorij Rožman, ljubljanski škof

Dr. Miha Krek je gornjo prošnjo takoj — novembra 1944 — poslal papežu Piju XII. Obenem, ko je predložil škofovo prošnjo Vatikanu, pa je sprožil akcijo v podporo škofovi prošnji, naj Angloamerikanci začasno zasedejo Slovenijo. To prošnjo je dr. Krek poslal svojim prijateljem — visokim angleškim funkcionarjem in jo utemeljil v daljšem dopisu, ki se je našel v njegovem arhivu, iz katerega posnemamo nekatere odstavke:

»Komunistični vodje so zelo dobro vedeli, da bo ustanovitev komunističnega režima v tej demokratiški in katoliški deželi nemogoča vse dotlej, dokler bodo narod vodile močne skupine demokratičnih voditeljev. Zato so komunisti ukazali Osvobodilni fronti, naj likvidira, to je pomori vse sedanje vodje slovenskega demokratičnega političnega življenja. Ta nalogo je v veliki meri izvršila. V letih 1942-43-44 je OF pobila nad 15.000 slovenskih demokratičnih protikomunistično mislečih ljudi.«

»Komunistični vodje so pripravili akcijski načrt, s katerim naj bi odstranili (še ostale žive narodno demokratiške voditelje). OF je sestavila seznam za vsako mesto in vas... Vse te zapisane osebe bodo morale biti po ukazu OF pobite v prvih 48 urah po odhodu Nemcev iz dežele.«

»Vse to se bo prav gotovo zgodilo, če bo rdeča armada vkorakala v deželo. Preprečiti tak pokol pomeni preprečiti sovjetizacijo dežele. Samo okupacija dežele po zavezniških silah lahko prepreči izvedbo tega bárbarskega načrta.«

»Prebivalstvo Slovenije zato prosi angloameriško povelj-

stvo, naj okupira ne samo italijanski del Slovenije ter avstrijskega (Koroška), temveč tudi ves jugoslovanski del Slovenije, se pravi vso bivšo jugoslovansko Dravsko banovino.«

Dalje je tudi res, da je bilo na zasedanju slovenskega parlamenta dne 3. maja 1946 na (Dalje na str. 8)

MALI OGLASI

Apt. for Rent

St. Vitus area. 1 bdrm. 531-1799 after 6. p.m.

(44-47)

Houses for Sale

5 room duplex, 5 room single on 1 lot. Holmes Ave. Call 382-7829.

(44-47)

FOR SALE

Euclid. 4 bdrms., 2 1/2 baths, full basement, enclosed sun porch, 2 1/2 car garage, large lot. \$53,900. Call 943-4336.

(44-45)

COOK WANTED

Experienced cook with an ethnic background, for restaurant in Geneva, O. 486-1985 after 3:30 p.m.

Office for Rent

Beachland Medical Bldg. E. 200 St. & Lake Shore Blvd. Call John E. Lokar evenings: 731-5515

(39-50)

KVALITETNA POPRAVILA

Vseh vrst garažnih vrat, odpiralcev in radijskih kontrol. Popravljam tudi električno napeljavo in naprave. Kličite 268-0100.

(X)

Continental Roofing Co.

6727 St. Clair Ave.

Flat Roofs - Shingles - Chimneys Rebuilt and Repaired - Heating & Cooling - Plumbing. Over 16 Years of Experience. Insured

-Licensed - Bonded

391-2059

(43-44)

Trailer for Sale

At Euclid Beach Park. Call 486-7610

Two single homes for sale. St. Vitus area. Call 486-7610.

(43-44)

For Sale

Tavern with 5 apts. 6400 St. Clair Ave. Call 486-4491.

(43-46)

Hiše barvamo zunaj in znotraj. Tapeciramo (We wallpaper). Popravljamo in delamo nove kuhinje in kopalnice ter tudi druga zidarska in mizararska dela.

Lastnik TONY KRISTAVNIK Pokličite 423-4444 ali 729-1023

(X)

Grdina Pogrebni Zavod

17010 Lake Shore Blvd. 531-6300

1053 E. 62. cesta 431-2088

— V družinski lasti že 82 let. —

Kanadska Domovina

Nekaj osebnih pripomb k članku v Delu: O resnični podobi škofa Rožmana

TORONTO, Ont. - V glavnem je na ta članek v sobotni prilogi ljubljanskega Dela od 1. februarja t.l. že Otmar Mauser odgovoril. Pridal bi le nekaj besed iz osebnega izkustva, kot bivši član štajerskega četništva.

Vsekakor si štejem v čast, da Ivan Jan, pisec članka, pripiše moje ime nekako vzporedno s tem, ko blati škofa Rožmana in pač vse, kar se v tisti dobi ni strinjalo s komunističnimi načrti. Kar je delal škof Rožman med vojno — da je bil pokoren sv. Cerki in ščitil slovenski narod, v kolikor je mogel —, to je bil tudi moj največji ideal.

Bog mi je tudi naklonil posebno milost, da sem tega svetniškega škofa, ki je bil in je še od nasprotnikov toliko obrekovan in v tla poteptan, lahko osebno spoznal. Skozi toliko let po prihodu v Kanado sem pod njegovim vodstvom opravljal duhovne vaje ter dobil od njega marsikateri nasvet, ki me še danes spremlja v zasebnem duhovnem življenju. Zato je tudi škofova slika na vidnem mestu v mojem skromnem domu. Ob pogledu nanj marsikateri obiskovalec povse oči, češ, zakaj pa tega. Morda nam izprašuje vest?

Ko berem v članku o našem poveljniku Zmagoslavju (Jožetu Melaherju) in sicer kot pobijalcu za severovzhodno Slovenijo, se vidi, kako resnicoljuben je ta Ivan Jan, ko tako mirno oblati človeka, ki lahko kadarkoli stopi pred slovensko javnost in mu le-ta nima kaj očitati, ker je vedno zagovarjal in ščitil slovenski narod, predvsem že med vojno.

Izgleda, da je moral biti Zmagoslav v tem delu Slovenije precej hud tekmeč komunistom, ko si ga Jan tako privošči in ga prikaže v najbolj okrutni podobi, da se ne bi ljudem kdaj zaskominalo po pravi demokratični svobodi, za katero se je Zmagoslav boril. Svobodi torej, v kateri bi

lahko vsak svoje misli povedal, ne da bi se mu bilo treba bati, da bi se naslednji dan znašel v ječi.

Jan trdi o nas štajerskih četnikih, da nismo bili v nobeni vojni operaciji proti okupatorju. Ako so sedanji oblastniki doma sledili dogajanju v naših edinicah, jim mora biti jasno, da smo za pridobitev orožja razorožili dokajšnje število nemške policije. Sam sem bil v teh akcijah ranjen od SS-ovske krogle. Nekateri četniki so izubili tudi življenje.

Poudariti pa moram, da je bila vsaka akcija napravljena vedno tako, da nismo brezsmiselno streljali na sovražnika. Nismo hoteli namreč, da bi nam Nemci vzeli in pobili 50 do 100 talcev samo zato, ker smo hoteli priti do nekaj kosov orožja. Torej zaščita našega naroda je bila prva naša naloga. Tako je bilo po izrecnem povelju Zmagoslava.

Sredi take akcije sva bila s prijateljem Tonetom v Mariboru aretirana od nemške policije in predana Gestapu. Goto vo bi se znašla v koncentracijskem taborišču, če se nama ne bi bila nudila posebna prilika za pobeg.

Na tiste čase še vedno hranim tudi ono oguljeno in edino izkaznico s sliko, ker radi političnega nezaupanja (menda radi pok. očeta in brata, ker sem bil tistikrat še mladoten), nisem prejel Heimatbund legitimacije. Pod zgoraj omenjeno izkaznico sem bil označen kot »Schutzangehöriger«, kar pomeni brez državljanskih pravic. Kdor je v tistih časih nosil tako izkaznico, tega so lahko vsak čas pobrali in ga poslali na prisilno delo kamorkoli.

Nekdo je zapisal, da zaradi podtalnega odpora v Sloveniji, zadnja vojna ni bila niti za en dan skrajšana, ker tu so igrali glavno vlogo le velike sile. Tega so se dobro zavedali npr. Nizozemci, Belgijci, Francozi

in drugi, ki so tudi imeli dokaj močna podtalna gibanja. Dasi je tudi pri njih mnogokrat zavrela kri, vendar niso šli v kake odprte izgrede proti okupatorju, akcije, ki bi okupatorju dajali povode za streljanje talcev. Še manj so oni tiste svoje lastne ljudi pobijali, ki se niso z njimi strinjali, kot se je to od strani komunistov v množičnih primerih dogajalo pri nas v Sloveniji.

Na primere, ko se je na miren način izigravalo okupatorja, bi lahko napisali na stotine zgodb iz četništva in domobranstva. Danes doma o tem pišejo svoje zgodbe le oblastniki, o nasprotni strani pa narod ne sme zvedeti nič lepoga. Morda se pa marsikateri starejši možakar doma nasmehe, ko poslušajo slavo te toliko opevane zmage OF in partizanov, saj v srcu vé, da je bilo marsikaj drugače.

J. K.

Posnemanja vredna razprava

(Iz Svobodne Slovenije (22. maja 1986) povzamemo krajši članek, ki poroča o uspehu na znani univerzi Syracuse v New Yorku Tomaža Mauserja, ki je dosegel M.A. naslov.)

Marca tega leta je Tomaž Mauser, sin znanega javnega delavca v Torontu in podnačelnika SLS Otmarja Mauserja, predložil na Syracuse University v državi New Yorku svojo tezo za naslov M.A.

Kar zasluži pri tem izredno pozornost, je snov, ki si jo je izbral mladi znanstvenik za svoje diplomsko delo. Pod naslovom »Great Britain, Slovenia and forcible repatriation May-June 1945« (Velika Britanija, Slovenija in nasilno vračanje maja-junija 1945) obdela Tomaž Mauser na podlagi tujih in domačih virov: položaj v Sloveniji ob pričetku druge svetovne vojne, posledice trojne invazije in okupacije ter pričetek in potek komunistične revolucije.

Najpomembnejši del te študije pa je brez dvoma analiza nasilnega vračanja političnih beguncev, predvsem domobrancev in drugih protikomunističnih borcev, v roke jugoslovanskim komunistom, kar so zakrivali po koncu vojske Angleži. Citati izvornih dokumentov, ki jih je mladi raziskovalec dobil iz angleških uradnih arhivov, dajejo njegovemu delu posebno vrednost.

Kot pravi avtor sam v uvodu svoje teze, je bilo politično dogajanje v Sloveniji med drugo svetovno vojno znanstveno le malo raziskano; to pomeni, da je ta del zgodovine v mednarodnih znanstvenih krogih le slabo poznan. Na ta način je mladi kanadski Slovenec pokazal celi generaciji slovenske mladine, ki študira v

Poročilo Slovenske šole župnije Brezmadežne za šolsko leto 1985/86

Slovenska šola župnije Brezmadežne je končala letošnje šolsko leto 3. maja 1986.

S poukom smo začeli 14. septembra 1985 in je skupno trajal 32 sobot po tri in pol ure vsako soboto dopoldan. Šola je obiskovalo 147 učencev in učenk v 11. razredih, pri katerih smo imeli od 1. do vključno 5. razreda paralelke. V sedmem razredu je diplomiralo 18 učencev in učenk.

Uspeh je bil sledeč:

odličnih	31%
prav dobrih	47%
dobrih	16%
zadostnih	2%
nezadostnih	4%

V večini primerov se je uspeh izboljšal v drugem polletju.

Poleg rednega pouka je šola pripravila ali priredila sledeče: roditeljski sestanek 10. novembra 1985, miklavževanje 8. decembra 1985, štiritedenski tečaj za mlajše učiteljice, šolski banket 2. marca 1986 s kratkim nastopom otrok in posameznih solistov, ter otroškimi pevskim zborom.

Nadalje: organizirali smo nabirko med otroci za misijone, poskrbeli za obogatitev knjižnice, dopisovali se z od šole posvojenim dečkom in deklico, pri čemer so naši otroci vneto sodelovali. Prav tako smo imeli: večkratne sestanke učiteljskega zbora, nabavili smo nov kopirni stroj, pripravili program za uradni višji razred slovenščine in v tem oziru imeli več pogovorov in sestankov s predstavniki državnih organov šolstva. Naj tu omenim še, da so nekateri predstavniki šole z vami na čelu sodelovali pri kratki televizijski oddaji — parlamentarna reportaža.

Učitelji so vzorno in vztrajno izvrševali svoje dolžnosti, povprečno 6 do 8 ur truda v vsakem tednu.

Otroški pevski zbor je imel redne vaje in nekaj krajših nastopov. Pohvale vredno je, da otroci in starši vztrajajo pri zboru.

Pri učencih šole je bilo opaziti naslednje pomanjkljivosti: pogosti izostanki posameznikov, saj so nekateri manjkali do osemkrat, nepravilne in površne priprave za šolske naloge, raztresenost pri pouku, premalo vsakodnevnega govorjenja slovenščine doma, ter

zdomstvu, kako je mogoče z razglabljanjem o zgodovinski resnici iz polpreteklosti svojega naroda doprinesati k univerzalnemu spoznavanju zgodovine.

Avtorju naše čestitke in pri-znanje!

velika pomanjkljivost vljudnosti pri starejših otrocih.

Iz pozitivne strani naj omenim, da so do sedaj boljši učenci še vedno potegnili slabše za sabo in da je med starejšimi precej zanimanja za zemljepis, zgodovino in verouk. Posebno sedmi razred se zani-ma za več zgodovine in verouka. Za prvo bom jaz poskrbel, za drugo pa priporočam dušnim pastirjem.

Ena glavna pomanjkljivost staršev je bila, da redno (vsako soboto) ne prekontrolirajo pismenih navodil, katera so bila dana otrokom ali v opozorilo staršem. Posameznih obiskov staršev v šoli tudi ni bilo, za pogovor o problemih, čeprav so jim šolska vrata vedno odprta. V primerih, ko so otroci izostajali, so redki od staršev prišli po učno snov in mnogi prinesli nezadovoljive izgovore za izostanek. Lepo pa je priznati, da so starši pripravljene pomagati pri prireditvah, bodisi osebno ali pa z udeležbo otrok.

Letos ob zaključku šole niso vsi vpisali otrok za prihodnje šolsko leto. To zelo moti naše naslednje priprave za prihodnji pouk. Vpisanih je do sedaj 103 učencev in učenke ali približno 70% tistih, ki lahko nadaljujejo pouk.

Na splošno rečeno, šola je imela zelo aktivno šolsko leto, saj smo med drugim podaljšali pouk za pol ure in veliko pomagali učencem izven rednega programa, kar se delno vidi v uspehu. Program šole za prihodnje leto ostane isti, razen posebnega razreda, kar predvidevam, da bomo lahko dodali naši šoli prihodnje leto.

Gerhard Piki, P. Eng.
Ravnatelj

(Poročilo nam posredoval
č.g. J. Kopač, C.M.)

Posvet o značilnosti velikih in malih evropskih literatur

GORICA, It. - Med 8. in 11. majem so se v slikoviti vasi Breze (Fresach) nad Beljakom že petnajstič zbrali pisatelji iz številnih zahodnih in vzhodnih evropskih držav. Danes že mednarodno uveljavljeno srečanje se vedno bolj razodeva kot pregled pestrosti velikih in malih evropskih literatur, kot kraj koristnih kulturnih informacij na stičišču zelo različnih političnih in ideoloških vplivov.

Letos je prišlo v Breze nad 60 pisateljev iz ZR Nemčije, Nemške demokratične republike, Švice, Luksemburga, Italije, Francije, Madžarske, Poljske, Češkoslovaške, Jugoslavije in Avstrije.

V velikem številu so se srečanja udeležili slovenski

(Dalje na str. 7)

ŽUPNIJSKA HRANILNICA in POSOJILNICA "SLOVENIJA"

Vam nudi razne finančne usluge: Posojila za hiše, avtomobile, potovanja, študij itd. Vaši prihranki pa se obrestujejo po najvišji možni stopnji.

POSLUŽITE SE NAŠE SLOVENSKE FINANČNE USTANOVE!

URADNE URE

na 618 Manning Ave. Toronto	Tel.: 531-8475
Torek — sreda	10 a.m. — 3 p.m.
Četrtek — petek	10 a.m. — 8 p.m.
Sobota	10 a.m. — 1 p.m.
na 739 Brown's Line, Toronto	Tel.: 255-1742
Torek — sreda	10 a.m. — 3 p.m.
Četrtek — petek	1 p.m. — 8 p.m.
Sobota	10 a.m. — 1 p.m.
v Hamiltonu pri sv. Gregoriju Velikem	Tel.: 561-9952
Vsak petek od 4h do 8h zvečer.	

KOLEDAR PRIREDITEV

V »Koledar« pridejo prireditve društev in drugih organizacij, ki objavljajo v »Imeniku društev« vsak mesec. Vključene so tudi prireditve, ki so v uredniškem mnenju koristne za našo skupnost.

JUNIJ

8. — St. Clair lovsko društvo priredi stejk večerjo na Lovski farmi, 6599 Ravenna Rd.

14. in 15. — Tabor, DSPB Cleveland poda spominsko proslavo na Orlovem vrhu Slov. pristave za vse slovenske domobrance in vse žrtve komunistične revolucije ter obhaja 40-letnico umora gen. Leona Rupnika.

15. — S.K.D. Triglav, Milwaukee priredi prvi piknik. Začetek ob 11. s sv. mašo pri kapeli v Parku Triglava.

22. — Slov. šola pri Mariji Vnebovzeti priredi piknik na Slovenski pristavi.

JULIJ

5. — Dramsko društvo Lilija priredi predstavo »Pri belem konjičku« na prostem na Slovenski pristavi, v proslavo 25-letnice SP. V slučaju slabega vremena, bo prireditev prestavljena na 12. julija zv.

6. — Misijonska Znamkarska Akcija priredi piknik na Slovenski pristavi.

11., 12. in 13. — Župnija sv. Vida priredi poletni festival.

19. in 20. — St. Clair lovsko društvo priredi skupno z lovskimi društvi iz Toronta prijateljske tekme na glinaste golobe, na Lovski farmi, 6599 Ravenna Rd.

19. in 20. — Balincarski krožek Slovenske pristave priredi tekme z ekipami iz Chicaga in Milwaukeeja.

27. — Slovenska šola pri Sv. Vidu priredi piknik na Slovenski pristavi.

27. — MZA krožek v Milwaukeeju priredi Misijonski piknik s sv. mašo ob 11. Kosilo, igre in srečolov.

AVGUST

9. — Balincarski krožek Slovenske pristave priredi družabni piknik na SP.

10. — S.K.D. Triglav, Milwaukee priredi drugi piknik. Sv. maša ob 11., sledita kosilo in ples. Igra Amonov orkester.

24. — Slovenski dan na Slovenski pristavi, v proslavo 25-letnice SP. Sodelujejo slovenska kulturna društva v Clevelandu.

31. — Ansambel »Alpski sekstet« praznuje svojo desetletnico javnega nastopanja na Slovenski pristavi.

SEPTEMBER

12. — Ženski odsek pri Slovenskem domu za ostarele priredi kartno zabavo v šolski dvorani pri Mariji Vnebovzeti.

13. — Fantje na vasi priredijo koncert v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. Po koncertu ples. Igra Alpski sekstet.

14. — Vinska trgatev na Slovenski pristavi.

21. — Društvo SPD Cleveland priredi romanje v Frank, Ohio.

28. — Oltarno društvo pri Sv. Vidu priredi kosilo v avditoriju.

28. — St. Clair lovsko društvo priredi pečenje školjk na Lovski farmi, 6599 Ravenna Rd.

28. — S.K.D. Triglav, Milwaukee priredi Vinsko trgatev. Kosilo opoldne, sledi veselica.

OKTOBER

18. — Tabor, DSPB Cleveland priredi svoj jesenski družabni večer v Slov. domu na Holmes Ave. Igrajo Veseli Slovenci.

18. — Glasbena Matica poda večerjo, koncert in ples v SND na St. Clair Ave. Igra Don Slogar orkester.

26. — Slomškov krožek priredi kosilo v dvorani pri Sv. Vidu. Serviranje od 11.30 do 1.30 pop.

26. — Občni zbor Slovenske pristave.

NOVEMBER

8. — Belokranjski klub priredi martinovanje v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. Igra orkester Veseli Slovenci.

9. — Pevski zbor Jadran priredi koncert z večerjo in plesom v SDD na Waterloo Rd.

15. — Štajerski klub priredi martinovanje v dvorani pri Sv. Vidu. Igrajo Veseli Slovenci.

DECEMBER

6. — Slovenski Dom št 6 ADZ praznuje 75-letnico z večerjo in plesom v SDD na Recher Ave. Igra Joe Fedorchak orkester.

— 1987 —

JANUAR

31. — Tradicionalna »Pristavska noč« v Slov. nar. domu na St. Clair Ave.

FEBRUAR

21. — St. Clair lovsko društvo priredi Lovsko večerjo v Slov. nar. domu na St. Clairju.

ISKRICE

Kjer se kdo laska, gre vedno za kako korist.

H. de Balzac

Pred nebeškimi vrati...

NEVSAKDANJI KLEPET Z NOVIMA SLOVENSKIMA VODITELJEMA

»Smo za spravo z vsemi, ki bi nas lahko rešili«

»Strašna gneča je tu,« reče nekdo za mojim hrbtom. Najprej se nisem zmenil za to pripombo; tudi sam komaj stojim. Od vseh strani pritiskajo otroci, starci, ženske; večina jih govori rusko, drugi poljsko, švedsko...

Šele zdaj me spreleti, da sem za sabo slišal slovensko govoro. Prav nevljudno se ozrem in zagledam tovariša Milana Kučana, pravkar na novo določenega (!) šefa slovenske partije, ob njem pa Jožeta Smoleta — tistega, ki bi moral vsak čas postati predsednik Socialistične zveze Slovenije (SZDL).

Nisem mogel verjeti svojim očem. Takrat pa zaslišim svoje ime. Poklical me je tajnik sv. Petra. Pozabil sem na zanimiva znanca za sabo.

»Kaj ste delali na Zemlji, kdaj ste umrli, zakaj želite v nebesa?« Vsem zastavljajo enaka vprašanja, pomislim. Birokracija pač. Na vprašanje o datumu in vzrokih smrti odgovarjamo vsi enako: »Danes, zaradi prevelike koncentracije radioaktivnega joda, ki ga je prineslo iz razpočene ruske elektrarne.« Petrov tajnik pravi, da bo treba počakati, da morajo z računalnikom preveriti moje izjave.

Prav! Navajen sem, da vedno na kaj čakam.

Iz zadušljive gneče se prerinem v bližino pravkar umrlih tovarišev Kučana in Smoleta. Prepričan sem, da me ne poznata pa si mislim, da bom prisluhnil njenemu pogovoru. Pa komaj sta me opazila, da se približujem, že me Kučan nagovori: »Kako je, si sprejet?« Povem, da morajo nekaj preveriti in da sem do nadaljnjega prost.

Smole nama s Kučanom predlaga, da stopimo do bližnjega bifeja. »Kaj krepkega bi se nam prileglo!« Kučan pa ni bil za to. Zgledal je zelo nemiren. Radoveden sem bil, kako sta me spoznala. Smole pa: »Videla sva, da nosiš značko 'Slovenija. Moja dežela', in sva rekla, 'glej ga Kranjca'.«

Vprašam ju, kako se je lahko njima pripetilo, da sta umrla zaradi pokvarjene ruske elektrarne. Smole je nekaj mencial, Kučan pa pravi, da naj bi se kar tikali, saj smo tako ali tako v isti kaši. Poda mi roko. Predstavimo se z imeni.

»Veš,« pravi Milan, »ribe sva lovila, začelo je deževati, dež pa je iz zraka spral na naju vso tisto rusko packarijo.«

Nerodna reč, si mislim, pripomni pa, da so Rusi že enkrat zlili na nas svojo packarijo. »Saj to naju skrbi,« pravi Jože, »meniš, da bo tovariša sv. Petra motilo, ker sva v partiji?«

Povem jima, da nisem več v poznavanju odnosov med komunisti in nebeškimi tajni-

tvom.

Zanima me še, kako sta zvedela, da v nebesih sprejemajo, saj komunisti navadno pravijo, da nebes tako ali tako ni. Jože me udari po rami, da me je kar zaneslo in sem neki Rusinji stopil na nogo, ter pravi, da tudi komunisti presneto dobro vedo, da nebesa so, a kako bi zgledalo, če bi to priznali! Saj sploh ne bi bili več znanstveni materialisti...

Prav tako se pozanimam, če se mislita kar pomešati med ostale, na primer med tiste, ki so na Zemlji verovali v Boga. »Ne vprašaj,« pravi Milan, »ko te takole zadene, moraš biti za spravo tudi s tistimi, ki so se med vojni borili proti nam, saj tisti imajo tu gotovo več besede.«

»Ja, pa na Zemlji niste bili posebno navdušeni nad tako spravo,« pripomnim. Jože pa: »Poslušaj, zdaj je nova politična direktiva; naju res ne vidiš, da sva v kaši!«

»Politika mora izražati interese vseh delov družbe«

»Ja, mislim, da sta res v lepi godlji, pa se bojim, da vama ne morem kaj dosti pomagati. Sploh pa, Jože, ali nisi imel 25. aprila letos govor ob 45. obletnici ustanovitve OF, kjer si dejal, da je bilo takrat, ob ustanovitvi OF, 'sprejeto načelo, po katerem lahko novo družbeno ureditev uspešno gradimo le, če bodo vsi, ki mislijo pošteno in delajo dobro, ne glede na svetovni nazor svobodno, enakopravno in zavzeto sodelovali pri urejanju razmer v Sloveniji' — kaj nisi rekel tega?«

»Kaj naj si pomagam s svojim govorom na Zemlji, v teh razmerah tu?« se je razburil. Milan pa je dodal: »V prvomajski praznični prilogi ljubljanskega *Dela* sem med drugim zapisal, da 'mora biti naš pogled obrnjen v prihodnost. Kdor preveč živi v preteklosti ne vidi pravih vrednot v sedanjosti'. Ja, tako sem napisal. Torej kaj bi zdaj s preteklostjo, kaj bi s tem kar je bilo na Zemlji, naš pogled pač mora biti usmerjen na tista vrata, za katerimi se sprehaja sveti Peter.«

»Kučan, Smole,« se tedaj zasliši z vrat. Moja sogovornika se s težavo prerivata proti

Petrovemu tajniku, sam pa ostanem na svojem mestu.

Milan in Jože se naposled vrneta, vsa rdeča in prepotena, kakor bi ravnokar dokončala kak dolg govor na kakem važnem kongresu...

»No?« sem radoveden.

»Nič! Preverjajo,« pravi Jože.

»Pa partija?« me zanima.

»O, to je bilo najlažje,« doda Milan. »Citiral sem tajniku misel iz svojega prvomajskega članka, kjer pravim: 'Odkar obstaja človeška družba, je v njej tudi odgovornost. Od takrat obstaja delitev dela in dolžnosti, tudi dolžnosti narediti kaj za drugega, za družbo'.«

»In kaj so rekli na to?« vprašam.

»Tajnik je bil vzhicen. Rekel je, da sem zato sprejel položaj predsednika partije, da se žrtvujem za druge. Seveda sem pritrtil. Potem je govoril še nekaj o ljubezni do bližnjega in o neki večerji...«

»O zadnji večerji,« dopolni Milana Jože. »Takrat je Jezus menda naročil tistim, ki so bili pri večerji, prav to, kar je Milan zapisal v prvomajskem članku.«

»Ja, res se čudovito dopolnjujeta: evangelij in komunizem,« pristavim dvoumno. Jože pa vzneseno nadaljuje: »Potem sem jaz navedel tisti del svojega govora, ki sem ga imel ob 45. obletnici OF, kjer pravim, 'da mora politika izražati interese vseh delov družbe'.«

»In?« vprašam.

»Potem so zaprli in rekli, da gredo preverjat.«

»V kongresnem dokumentu je na prvem mestu zahteva po moralni obnovi zveze komunistov.«

Težko sem že čakal, kdaj me bodo ponovno poklicali. Vseeno pa sem bil še radoveden, kako bosta Milan in Jože utemeljevala svojo zahtevo, da bi prišla na notranjo stran nebeških vrat.

»Poglej,« pravi Milan, »zahteval sem moralno obnovo partije, Kristus je nekaj podobnega zahteval pri farizejih in pismoukih. Si mar nismo podobni?«

(Dalje na str. 7)

«SLOVENIA RADIO PROGRAM»

HEARD COAST TO COAST
6 to 7 on Saturday evening E.S.T.
on N.B.N. Cable TV systems.

PAUL M. LAVRISHA
1004 Dillewood Rd.
Cleveland, Ohio 44119

NEVSAKDANJI KLEPET...

(Nadaljevanje s str. 6)

»Ampak zanima me, zakaj zdaj iščeš podobnosti, ko si v Ljubljani in Beogradu vedno poudarjal predvsem to, kar naj bi nas ločevalo?« vprašam. »Sploh pa zakaj ste ljudi poskušali slepiti, da ni nebes, ko zdaj tako noro rineta vanje?«

Na te besede se je prvi znašel Jože in zavzdihnil: »Politika je kurba!«

»Že,« še kar vztrajam, »a kako bodo pa pogledali drugi komunisti, ko vaju bodo zagledali tu?«

»Ne skrbi,« se spet znajde Milan. »Misliš, da so verjeli temu, kar sem zapisal v prvomajski prilogi ali pa tistemu mojemu govoru na kongresu?«

»Treba se je prilagajati,« dodaja Jože. »Bil sem Titov sekretar. To sem povedal tudi za Nedeljski dnevnik, ki pa je, kot veš, tednik z najvišjo naklado v Sloveniji. Zdaj ob svoji smrti sem bil član predsedstva slovenskega CK, in kaj vse nisem bil... Sem komunist, določili so me za bodočega predsednika SZDL, pa sem sprejel... Treba se je prilagajati. Kot član predsedstva CK, sem napadel mladinsko organizacijo, ker se je zavzemala za 'alternativne oblike služnja vojaškega roka', v civilnih službah; napadel sem jih, ker so se potegovali za neke oblike 'mirovnih gibanj'... Zdaj, ko sem bil kandidiran za predsednika republiške SZDL, sem moral to preklicati... Človek se mora prilagajati! Pa gre! In to dobro! — Se pravi, šlo je, do te preklete ruske elektrarne.«

Komaj je Jože nehal govoriti, spet oba pokličejo na vrata: »Sprejeta!«

Še pomahati mi skoraj nista imela časa...

Tedaj pa od nekod priteče neki sel in v roki vihti sporočilo zdravniškega konzilija ljubljanskega Univerzitetnega kliničnega centra:

»Kučan, Smole!« vpije.

Povem mu, da sta pravkar odšla v nebesa. Skoči za njima in ju kmalu pripelje s sabo. Milan in Jože sta poparjena in zgrožena. Na sporočilu je stalo, da so pred tremi minutami v ljubljanskem Univerzitetnem kliničnem centru oživili trupla Milana Kučana in Jožeta Smoleta, in da se morata zato njuni duši nemudoma zglasiti v omenjeni bolnišnici...

»Pa ravno sem se rešil komunizma,« je stokal Milan, Jože pa je rohnol: »Jaz bom bodoči predsednik SZDL! Boril se bom proti razvoju medicine! Boril se bom proti razvoju znanosti sploh! Hudiči! Še žal jim bo, ker so me oživili!« je vpil. Nato pa je še pribil: »Milan, pojdi, ga greva spet lomiti tja dol!«

Milan pa: »Vidiš, vse to so nam skuhalo Rusi. V naslednji vojni že ne grem k partizanom!«

Hotimir

Posvet o značilnosti...

(Nadaljevanje s str. 5.)

pisatelji. Iz Jugoslavije so prišli Tone Kuntner, Vladimir Gajšek, France Filipič, Jaro Dolar in Bogdan Pogačnik, s Koroškega v slovenščini in nemščini pišoči Janko Ferk in prevajalec Peter Kersche, z Dunaja pa Milena Merlak in Lev Detela.

Slovenci so tudi na kar poglavitni način na posvetovanju v Brezah nastopili kot predavatelji. Tako je koroški Slovenec Janko Ferk na informativno nazoren način spregovoril o težavah, s katerimi se srečujejo slovenski pisatelji na Koroškem. Razčlenil je glavne pogoje slovenskega koroškega pisateljskega utripa ter možnosti objavljanja literarnih in publicističnih spisov. Kritiziral je tudi pomanjkanje prave kritike pri koroških Slovencih.

V Ljubljani živeči Vladimir Gajšek je v filozofsko razvejanih izvajanjih govoril o nemškem klasičnem pesniku Hölderlinu in že umrli sodobni

Martin Jevnikar

Franc Jeza: Spomini iz taborišča

TRST, It. - Med rednimi knjigami Goriške Mohorjeve družbe za leto 1985 je izšla tudi obširna knjiga **Spomini iz taborišča** tržaškega pisatelja in kulturnega delavca Franca Jeze, ki je umrl 20. januarja 1984 v Trstu.

Knjiga je sestavljena iz dveh delov: **V Dachauskih blokih in Tekma s smrtjo**. Oba dela sta izhajala v tržaškem *Novem listu* od januarja 1958 do marca 1961 in že tedaj vzbujala veliko zanimanja, saj je bilo to eno redkih slovenskih del, ki je obravnavalo strahote nemških uničevalnih taborišč. Toda Jezovo delo ni samo opis življenja v taboriških Dachau in Überlingen, ampak je tudi opis pisateljeve človeške veličine, njegovega optimizma, pokončnosti in nezlomljivega upanja, na drugi strani pa tudi želje po novih spoznanjih in doživetjih, kar je bilo včasih zelo tvegano.

Ko je zvedel, da bo moral v koncentracijsko taborišče, ni obupoval, ampak si mislil: »Koncentracijsko taborišče je pomenilo vsaj spremembo. Razen tega sem bil na tihem kar radoveden, kako je tam.« In malo naprej: »Nikakega

avstrijski pesnici Ingeborg Machmann, medtem ko je znani publicist Bogdan Pogačnik nakazal pomen kulturnih srečanj v današnjem času, istočasno pa je posegel v zgodovino, ko je opozoril na nadregionalni pomen nekaterih vidnih slovenskih kulturnih dogodkov in pisateljskih osebnosti s plemenito humanistično usmerjenostjo.

Zanimivo je bilo tudi predavanje lužičkosrbskega pesnika Benedikta Dyrlicha, ki je govoril o lastnih izkušnjah literarnega udejstvovanja v Vzhodni Nemčiji, kjer živi še danes okrog 100.000 prebivalcev srbske manjšine.

Poleg predavanj so bile zanimive številne diskusije, v katerih so veliko sodelovali slovenski avtorji. Čar pisateljskega srečanja v Brezah, ki ga požrtvovalno skupaj s koroško pisateljsko zvezo vodi njen predsednik prof. Walther Nowotny, pa pride do izraza tudi v družabnostih na robu, kjer si pisatelji iz najrazličnejših držav izmenjajo svoje izkušnje, mnenja ter informacije iz kulturnega sveta.

Zanimive in pomembne so tudi nekatere stranske istočasne prireditve. Tako sta letos 12. maja Milena Merlak in Lev Detela v celovški Mohorjevi knjigarni ob navzočnosti odličnih gostov iz političnega, kulturnega in znanstvenega življenja na dobro obiskanem slovensko-nemškem literarnem večeru predstavila svoje nove pesniške zbirke »Kaj je povedala noč«, »Desetnica« in »Oporoka visokega ptiča«, ki so izšle v slovenščini, nemščini in angleških prevodih.

Lev Detela

(Kat. glas, 22.5.1986)

Ocena

bro držali, znali pa so kljub številnim preiskavam skriti nekaj dragocenosti in z njimi trgovati. Največ paketov RK so dobivali Francozi.

Poleg razčlovečenja in trdega dela so jetnike mučile lakota, uši in bolezni, da so množično umirali in so jih odvažali v krematorij. A tudi umiranju so se počasi privadili, saj so umirali tiho, neopazno, nihče ni tožil po njih.

Jeza je že po treh dneh v Dachau zbolel, prepeljali so ga v bolniško barako, kjer ga je zdravil pisatelj dr. Alojz Kraigher. Tu je hitro ozdravel, toda dr. Kraigher in slovenski bolničarji so ga zadržali v bolniški sobi do Binkošti, potem je delal na bližnjem posestvu Wildpark, kjer je našel spet več znanih Slovencev. Tu se jim je za taboriške razmere dobro godilo, saj jih niso preveč priganjali k delu, znali pa so si tudi pomagati pri hrani.

Ker pa je Jeza želel ulti, se je oktobra 1944 prijavil za podružno taborišče Überlingen, ker so govorili, da bodo obirali jabolka na kmetih. Toda poslali so jih v rove, v katerih so nameravali namestiti tovarne raket V1 in V2. Delo je bilo ob slabi hrani in neprestanem priganjanju nečloveško in proti koncu januarja 1945 je Jeza popolnoma omagal, začela se je tekma s smrtjo. Ker je dajal vodji materine cigarete, se ga je ta usmilil in ga poslal najprej v bolniško sobo v Überlingenu, ko si je malo opomogel, pa nazaj v Dachau, kjer so ga prijatelji spet spravili na bolniški oddelek, na katerem je pričakal prihod Američev.

Jeza je prepričan, da ga je rešilo upanje, češ: »Vsi smo dobivali enako majhne obroke hrane, in nikomur niso zadoštovali, da bi mu življenjska sila počasi ne usihala, toda nekateri so pri tem naravnost umirali od lakote, drugi pa so si vendar ohranili kljub hujšanju še mnogo vedrine in vitalnosti. Odločilni so bili psihični vzroki.«

Na dveh mestih pa spregovori Jeza trdo in neprizanesljivo tudi o Slovencih. V začetku o slovenski domobranski policiji, ki ga je kot zagovornika Osvobodilne fronte zaprla in zahtevala od njega, da podpiše izjavo za Radio, v kateri obsoja Osvobodilno fronto. Ker tega ni storil, so ga zasliševali in končno poslali v Dachau.

(dalje na str. 8)

UP TO DATE: **JOSEF'S**
Elegance
New Look's 85

We Listen

5235 Wilson Mills Road
Richmond Hts. Ohio 44143
461-8544 461-8545

Maple Heights Poultry and Catering

17330 Broadway

Maple Heights

Naznanjamo, da bomo odslej nudili kompletno postrežbo (catering service) za svatbe, bankete, obletnice in druge družabne prireditve. Za provorstvo postrežbo prevzamemo popolno odgovornost. Na razpologo vseh vrst perutnina. Se priporočamo:

ANDY HOCEVAR IN SINOVI

Tel: v trgovino MO 3-7733—na domu MO 2-2912

ZORA PIŠČANC

PASTIRICA URŠKA

Nadaljevanje

S težavo je šla od črke do črke. Potem so še vsi ostali za njo ponovili. Tako so tisto jutro srečno prišli do desete črke.

»Za danes naj bo dovolj. Drugič bomo iz teh črk sestavljali besede.«

»Gospod, ali lahko vzamem tablico domov?« je boječe vprašala Urška, preden se je poslovila.

»Je ne boš izgubila? Zakaj pa ti bo?«

»Da se bom tudi doma vadi-la.« Zardela je, ker to ni bil glavni vzrok. Še sama ni vedela, kako, a hotela je te črke pokazati Janu. Vso pot do doma se je mučila in iskala primerne rešitve. Ni se zmenila za razposajenost ostalih, ki so drveli po hribu navzgor kot bi jim gorelo pod nogami.

»Daj, Urška, pohiti, še zapala boš med potjo.« Smeh je

šel kot srebrni zvončki skozi razposajeno mladež, ki je kmalu pustila Urško daleč zadaj.

Sedaj, ko je ostala sama, je hotela še enkrat poskusiti svoje znanje. Sedla je kraj ceste v travo in si položila tablico na kolena. Z vso vnemo se je sprijela s črkami. Šlo je bolje.

Zadovoljno se je nasmehnila in se zazrla v svet okoli sebe. Listje na drevesih je že rahlo rumenelo in med belimi skalami je žarel prvi ruj. Sonce je stalo navpično nad njeno glavo in do kamor je seglo njeno oko, se je vse lesketalo v mavričnih barvah.

Nenadoma jo je objel občutek žalosti. Ona se opaja z lepoto, ki je Jan ne bo nikdar videl. Pritisnila si je tablico na prsi in vstala. Na Prevalu se je še enkrat ozrla na svet pod seboj, nato pa stekla proti Gr-

garju. Vseeno je prišla pozno domov, ko so že pojužinali.

»Tako pozno? Marica je že davno šla tod mimo,« jo je pokarala mati.

»Počivala sem na poti in še enkrat poskusila napisati te črke. Glejta, ta je črka a, ta b in ta c.«

»Nemara postaneš še učena,« se je smejal oče in bil obenem ponosen na svojega otroka, ki ve reči, katerih se on ni nikdar učil.

»Naj, jej. Potem pa pelji ovce na pašo. Jan je bil že trikrat tu.«

»Zanima ga, kaj sem se naučila. Do Vodice popeljeva ovce, tam je najbolj sočna trava.«

Pojedla je koruzni močnik in mati ji je od nekdaj prinesla še jabolko.

»Boter Martin je prišel zjutraj iz Čepovana in mi jih prinesel,« je pojasnila in nato dodala: »Potem se pa preobleci. Z gmašno obleko ne pojdeš v gmajno.«

Urška je stekla v gornjo kamro in se preoblekla.

»Ali se ni še vrnila?« je zaslisljala iz kuhinje znani glas.

»Oh, Jan!« je skoro glasno

SPOMINI

(Nadaljevanje s str. 7)

Druge jetnike pa so tudi pretepali in mučili. Na koncu pa prikazuje Jugoslovanski odbor v taborišču, ki so ga sestavili partijci po prihodu Amerikancev. Vse Slovence, Hrvate in Srbe so uniformirali in jim poveznili na glavo partizansko kapo z rdečo zvezdo. Ljudi so zapirali v bivše nemške bunkerje in njih zasliševali in obsojali. Nastopali so proti zahodnim zaveznikom in ti so jim neprijaznost vračali. V začetku junija so jih končno Amerikanci prepeljali domov. In šele, ko je stopil Jeza na ljubljanska tla, je imel občutek, da je svoboden.

Knjiga je napisana zelo odkritosrčno in osebno prizadeto. Pisatelj obravnava dogodke in razmere realistično, povsod pa čutimo njegov humanizem in željo, da bi bil pravičen do vseh. Nad vsem pa plava nezlomljivi optimizem in silna želja po preživetju. Znal se je vživeti v razmere in ljudi, z vsemi se je prijateljsko pogovarjal, še take težave ga niso strle, zato se je rešil.

Delo pa je napisano tudi v veliko pisateljsko močjo: njegovi ljudje so živi in plastični, razmere poustvarjene, kot so bile, ni pretiraval ne v slabem ne v dobrem, naravo v Wildparku pa je podal s pravim lirskim navdihom. Znal je razlikovati tudi med Nemci in jih ni vsesplošno obsojal. Smilili so se mu begunci iz bombardiranega Münchna, čeprav se je zavedal, da je bombardiranje za konec vojne potrebno, na koncu so se mu smilili mladi nemški vojaki, ki jih je Amerikanec neusmiljeno postrelil.

Pripovedovanje je živahno in plastično, res na umetniški višini.

Mladika (Trst)
štev. 4, 1986

rekla in že je stala pred njim.

»Mati, tablico vzamem s seboj, da se bom na paši učila,« je rekla in še kos krede vtaknila v žep.

»Pojdiva!« je prišla Jana za roko in odhitela sta proti hlevu. Jan je čutil njeno nestrpnost in bil rahlo razočaran. Med njima je vstajal zid. Pogled na ono stran mu je bil zastrt. Ko se je k njegovim nogam stisnilo jagnje, je pa na vse pozabil in bil srečen, da je lahko zasadi roke v njegov kožuh.

»Niti trava mu ne bo dišala, ko ga toliko ljubkuješ.«

»Saj ga že od sinoči nisem pobožal. Veš, Urška, ko ga tako božam, se v meni prebujata neka sila. Tolikšna je, da bi jo rad vsem razdajal, vsem povedal lepe, velike stvari, še sam ne vem, kaj, a čutim, da bi moral veliko ljubiti, se žrtvovati, druge osrečiti.«

»Jan!« se je Urška začudila. »Nerazumljiv postajaš.«

»Verjetno, saj se še sam ne razpoznam več.«

Ob Urškini roki je prišel do Vodice in do potoka Slatenik, ki je prečkal obširen travnik. Ovce so se mirno pasle, Urška in Jan pa sta sedla na leseno klop ob potoku. Urška je v zadregi položila na kolena leseno tablico s črkami.

»Deset črk smo se danes naučili,« je začela Urška.

»Zakaj mi to pripoveduješ? Jaz se jih ne bom nikoli,« se je Janov obraz pomračil.

Urško je spreletelo. Pograbila je Janovo roko in skoro jezna rekla:

»Poslušaj! To je črka a, ali čutiš?« In s prstom je narisala na njegovo dlan črko a.

Janu se je čelo orosilo od napornih misli. Nenadoma je vzkljnil: »Urška, teči k vodi in mi prinesi ilovico.«

»Zakaj ti bo?« se je na moč začudila.

»Pojdi in ne sprašuj!« je bil njegov glas ukazujoč.

Šla je in prinesla kepo ilovice, ki se je voljno vdajala pod njenimi prsti.

»Raztegni jo po klopi za prst na debelo. Si naredila? Prav! Sedaj pa vtisni v ilovico vse črke, ki jih znaš,« je prosil.

Urška je počasi in z veliko težavo upodabljala v ilovico naučene črke. Ni mogla razumeti, ali se Jan šali ali misli zares.

»Sedaj pa počakajva, da se nekoliko osuši.«

Šele sedaj je razumela. »O, Jan, tudi ti se boš naučil pisati in brati.« Gledala je v Janov vzhičeni obraz in zazdelo se ji je, da je še njegov mrtvi pogled zažarel.

»Sedaj poskusi.« Nežno je vodila njegov prst preko črk.

»To je a, še enkrat ponovi a, to je b...«

Počasi je šlo, a nista popustila. Z neverjetno trmo sta se oba zagrizla v to čudovito igro črk, pozabila na čas in na ovce, brezčutna za hladni veter, ki je zapihal od vzhoda.

Urška se je prva vzravnila. »Ojej, ovce, kje pa so?« Na moč je stekla k vodi. Tam so stale v blatu in si niso mogle pomagati.

»Jan, pomagaj mi, v blatu so obtičale.« Jan je tipal za Urško k potoku.

(Dalje prihodnji torek)

**Ameriška Domovina
je Vaš list!**

Anton M. Lavriša
ATTORNEY-AT-LAW
(Odvetnik)

Complete Legal Services
Income Tax - Notary Public
18975 Villaview Road
at Neff
692-1172

Dragi rojaki, potujete v Evropo?

Na pragu domovine, v središču stare Gorice na lepem drevoredu Corso Italija, vas pričakujemo v PALACE HOTELU, najboljšem hotelu v mestu: 75 sob s kopalnico, telefonom, radijskim sprejemnikom, barvno televizijo, mini-barom, klimatizacijo. Najmodernejši komfort po zelo ugodnih cenah: enoposteljna soba \$28.00, dvoposteljna soba \$39.00. Cenjenim gostom so na razpolago hale, konferenčna dvorana, parkirni prostor in hotelska restavracija včasno ločenem poslovanju. V PALACE HOTELU bo poskrbljeno za vaš čimprijetnejše počutje, dobrodošlico pa vam bo osebno izrekel rojak Vinko LEVSTIK:

DOBRODOŠLI!

PH-PALACE HOTEL, Corso Italiana 63

34 170 Gorizia-Gorica, Italy; Tel.: 0481-82166; Telex 461154 PAL GO I

Naj bi zahodni zavezniki zasedli Slovenijo?

(nadaljevanje z 2. str.)

Taboru v Ljubljani sprejeto besedilo brzojavke, namenjene med drugim tudi predsedniku Združenih držav H. Trumanu in britanskemu ministrskemu predsedniku W. Churchill, v kateri poslanci slovenskega narodnega predstavništva prosijo za takojšnjo intervencijo, da se prepreči nadaljnje prelivanje krvi.

Dr. Kreku je bila poslana podobna brzojavka, v kateri ga poslanci naprošajo za posredovanje pri zaveznikih, da naj onemogočijo nadaljnje oborožene akcije partizanov proti miroljubnemu slovenskemu ljudstvu.

Vse te akcije škofa dr. Rožmana, dr. Miha Kreka in poslancev slovenskega parlamenta so imele namen, da pridobijo zaveznike, da z začasno zasedbo zavarujejo življenja Slovencev, da preprečijo strahotno bratomorno krvoprelitje in ustvarijo pogoje za demokratično ureditev Slovenije. Žal, da vse te intervencije niso imele uspeha.

Priključitev Slovenije Avstriji ali Bavarski

Trditev, da so škof dr. Rožman in poslanci slovenskega parlamenta dne 3. maja prosili zaveznike, da naj priključijo Slovenijo Avstriji ali celo Bavarski, je popolnoma brez vsake osnove in — lahko rečemo — zlobna laž.

Pisec teh vrstic, ki se je dne 3. maja 1945 udeležil zasedanja slovenskega parlamenta, dobro ve in more pričati, da na zasedanju parlamenta ni bilo govora o omenjeni priključitvi, kar je razvidno tudi iz poročila o tem zasedanju, ki je bilo objavljeno v Zborniku

Svobodne Slovenije 1965 (str. 280).

Slovenske demokratične stranke so bile protiaustrijsko in protinemško usmerjene (majniška deklaracija, odcep od Avstrije oktobra 1918).

Ko se je v nekem lističu pojavilo obžalovanje, da nismo Slovenci ostali v Avstriji, je pisec teh vrstic z odobritvijo vodstva SLS objavil v Ameriški domovini članek »V Avstro-Ogrsko nikdar več!«, v katerem je med drugim navedel, da smo Slovenci dobro vedeli — in koroški Slovenci danes še prav posebno dobro vedo — kakšna nevarnost so za nas Nemci, ki so nam v teku zgodovine ponemčili dve tretjini slovenskega ozemlja in ki so brezobzirno gradili pohod do Jadranskega morja čez slovensko ozemlje s pomočjo ustanavljanja nemških šol v slovenskih mestih in trgih in z nameščanjem nemškega uradništva na slovenskem ozemlju. To so tako znane stvari, da bi količkaj informiran Slovenec ne mogel zapisati trditve, da so najvišji slovenski javni organi zahtevali priključitev Slovenije Avstriji ali Bavarski.

Zanimivo je tudi to, da je sedanja komunistična oblast v Sloveniji v postopku zoper škofa dr. Rožmana med zločini navedla tudi to, da je bil zahodnim zaveznikom poslan poziv za zasedbo Slovenije. Ni pa v obtožnici očitka o poskusu priključitve Slovenije Avstriji ali Bavarski. Tudi ni v komunističnih poročilih o tretjemajskem zasedanju slovenskega parlamenta niti besedice o kakem sklepu za priključitev Slovenije Avstriji ali Bavarski.

(Konec)